

W A L W E

ILMUB ÜKS KORD NÄDALAS

wõimalikult igal reedel

Toimetus ja talitus: Uus tän. 14, Tallinnas

Nr. 22

Reedel. 19. mail 1922

2. aastakäik

Sisu: * * * — Ülekohus meie õppiwa noorsoo vastu. — Sõbralik wahekord naaberriikidega. — Awalik küsimus Wabariigi walitsusele sõjawäelaste autasu asjus. — Kuidas sõjaminister wäärnähtuste vastu wõitleb. — Ohwitseride Keskkogu Kasino seinamaalidest. — Veel tolliwalitsusest. — Walga linna surmuaia metsa müümisest. — Sõjawäe trükikoda. — K. t. — Politsei peawalitsus talitab koduselt. — Ometi kord! — Kas „suure“ mehega wõib äpardus juhtuda. — Sõjaringkonnakohtust. — Kirjad toimetusele.

* * *

Kui kolm aastat tagasi mitmelt poolt kadeduse ja wihaga Eesti iseseiswuse üle mõnitati ning seda lapse mänguks ja rumalaks jandiks tembeidati, siis toodi selleks ette eestlase harimatust. Seletati, et rahwas, nagu eestlased, kes kunagi iseseiswad ei ole olnud, kellel riigiwalitsemises mingisugust wilumust ei ole, ilmaski ise peremees ei oska olla, lihtsalt — „popsist ei saa peremeest“. Sellepeale waatamata hakkas eestlane temale omase wisadusega, oma waba kodu ehitama, waatamata kõigist takistustest. Kõige wihasemate waenlastega elu ja surma peale wõideldes, hakkas tema ka suure südidusega oma ära lõhutud ja paljaks riisutud kodukollet kohendama. See oli hingla töö, kuid suure jõu pingutustega õnnestas see. Wälised waenlased wõideti, ning rahwas wõis kõike oma jõudu kodu korraldamisele pühendada. Wõis loota, et nüüd, kus rahu jälle maal walitses, seda suurema agarusega kodusid töösid wõis korraldada. Korraldada on aga palju, sest üle 700 aasta olid meie majas wõõrad walitsenud, olid siin peremeest mänginud ning talitanud nii, kuidas neil see kasulik oli. Nüüd oleme ise peremehed, ning tarwis ka oma käärele kord sisse seada. Kutsumata külalised, kes 700 aasta eest wägiwaldselt meie tallu tungisid, olid kõik meie wara ja rikkuse ära rööwinud, laiali kannud, tarwis oli kohe seda jälle koguma ja korraldama hakata. See on suur ja raske töö, ning seda tööd algas rahwas oma walitud meeste kaudu ka kohe tegema, kohe, wabaduse päewa wara hommikul.

Kolm aastat on mööda. See on pikk töö päew, mille wältusel mõndagi wõib ära teha, ning rõõmuga wõime tunnistada, et tükk ilusat tööd tehtud on. Eesti rahwas on kõikide

mõnitawate kiuste näidanud, et ta o s k a b ise oma peremees olla, et ta ilma eestkostjateta i s e oskab oma maja walitseda. Oleks aga sõgedus, kui meie, kodanikud, nüüd rahulikult käed rüppe paneme ja loodame, et nüüd suur rutt mööda on, et nüüd hinge tagasi wõime tõmmata. Ei! Meie ei wõi veel puhata! Meil on liig palju veel teha. Oieti öelda — nüüd alles algab päris töö. Seni pole selleks mahti olnud. Seni on ainult eeltööd tehtud. Rahwas, peremees, on käsud annud, töö kätte näidanud, nüüd tarwis selle järel walwata, et see tehtud saaks. Meie suurem rikkus ja wara, mille meie nüüd 700 aasta pärast jälle tagasi saime, on meie kodumaa pind, meie esiwanemate ja wendade werrega niisutatud, meie wanemate higiga wäetatud nurmed, niidud ja metsad. Need on jälle meie omad. Ei ole enam „saksa“, ei ole enam „kõrget kroonut“, kes wõisid talitada nii kuidas nemad seda heaks arwasid. Nüüd walitseb neid warandusi Eesti wabariik, kus ülem wõim rahwa käes on, s. o. sinu käes, kodanik. Tarwita seda wõimu targalt. Walwa selle järele, et need, keda sina oled wolitanud oma majapidamist juhtima, seda korralikult teeksid. Kui näed, et kuskil korralagedus, lohakus walitseb, nõua julgelt ja kindlalt, et need pahed kaoksid, et juba algusest peale Eesti wabariigis õigus ja kord walitsema saaks. — Tarwitab iga kodanik oma kodaniku ja peremehe õigust korralikult ja targu, siis ei pruugi wabariigi tulewiku eest kartuses olla.

Kui mõni aeg tagasi „Walwe“ weergudel tähelpanu selle peale juhiti, et wabariigi warandused seni täiesti arwestamata on, siis wõis arwata, et nende waranduste üle puudub üleüldine kokkuwõte, et igal ministeeriumil, igal ametiasutusel, kelle otsekohese walitsemise alla mingisugused riigi waran-

dusea kuuluvad, enam-wähem kindlaks on tehtud, missugused ja kui palju riigi warandusi selle asutuse alla kuulub. Kahjuks kuuleme aga, et see mitte nii ei ole. Ministereerium, kelle hoole all ja korraldada kõige suuremad riigi warandused on, ei ole seni umbkaudugi selgeks teinud, missugune, kui palju ja missuguse wäärtusega see warandus on, mida ta walitseb ja korraldab.

See on lohakus, mida meie oma majapidamises lubada ei wõi.

Põllutööministeerium algas juba 1919. a. wabariigi maid korraldama. Tema walitsemise alla läksid alguses endised Wene kroonu mõisad ja maaalad (rendi kohad), siis Põllupanga ja rüütelkonna mõisad ja maad. Nüüd kuuleme imestusega, et ministeerium seni ei ole weel oma 1919. a. tegewuse üle korrallikku aruannet kokku seadnud. Warandused, mis E. W. algusel Põllutööministeeriumi poolt üle wõeti, wõi tema walitsemise alla läksid, ei olnud tol ajal kindlaks tehtud, ning on seni alles selgitamata. Mitte ükski maaalade suurus ja wäärtus ei ole jäetud selgitamata, waid koguni liikumata ja liikuma waranduse üle ei ole korralikke arweid peetud. Endiste Wene kroonumaade rentnikkude kohta ei ole Põllutööministeerium siiani jõudnud selgusele saada, kui palju neid rentnikka oli, ning kui suure sissetuleku riik nende maade rendist oleks pidanud saama. Kas kõik riigimaade rentnikud 1919. a. oma kohustused riigi wastu on täitnud, kas nad oma rendi täielikult ära maksnud, on ministeeriumil teadmata. Saaremaa on selle poolest iseäranis Jumalast ja ministeeriumist mahajäetud maanurk. Seal on riigimaade ja mõisate arwepidamine 1919. a. eest iseäranis sassis, kuid need, kelle kohus seda korraldada, wabandawad sellega, et tol ajal kui Saaremaa mõisad ja maad ministeeriumi kätte üle läksid, ei ole midagi ära tehtud, kuna aga nüüd, kus need isikud, kes siis maakorraldust juhtisid, ministeeriumist lahkunud on, raske olla asja selgitada. Pealegi olla ministeerium maakorralduse ja sellesse puutuwa arwepidamise töödega niiwõrd koormatud, et wana asjade selgitamiseks tööjõudu ei jatkawat.

Kuid mitte ükski „meretaguse“ Saaremaaga ei ole asjad segi, waid ka lähemate mõisatega olla lugu niisamasugune. Näituseks sai 1919. a. üks ministeeriumi „külje all“ olew mõisa tükeldatault wälja jagatud ning mõisa inwentaar ära müüdnud. Selle mõisa inwentaari likwideerimise üle puudub aga tänapäewani aruanne. Mõisa ülewõtmist ja inwentaari likwideerimist olla nii lohakalt foimetud, et nüüd enam otsa ega aru kätte ei saa.

See on karjuw ülekohus meie noore riigi majapidamises. See on ülekohus meie rahwa wastu, kelle warandusega nii lohakalt talitakse. Siin on karmi kätt tarwis, aga mitte sissejuurdunud asjakäiku wahekirjade saatmise näol. Lohakus ja hooletus on kuritarluste pesa ja nende wastu tuleb kõige kindlamalt wõidelda. Wastutusele tarwis wõtta neid, kes riigiwaranduste üle korralikka arweid ei ole pidanud, ning oma majapidamisest aru ei ole annud. Seda nõuawad kõik need wabariigi kodanikud, kellel waba Eesti ülesehitamise ohwrid kallid on, kes meie wendade werega kastetud kodumaa pinda pühaks peawad.

M—k.

OLEKUDUS MEIE ÖPPIWA NOORSOO WASTU

Ilmasõda oma koledustega on ammu mööda. Wärskemalt aga seisab meeles Eesti noorsool wabadussõda, — sest need aated, mille eest seal wõideldi, olid meie noortele ideaaliks. Meie noorus tahtis wõidelda oma rahwa parema tulewiku eest, tahtis näha oma kodumaast seda riiki, kus walitseb õigus ja kohusetunne, kus on wabad arenemise võimalused kõigile kodanikkudele ja et oma arenemisega wälja kaswada neist pahedest, mida jätnud meie rahwale pikk ja pime orja ja wägiwalla aeg. Keegi ei saa salata seda isamaalist ohwimeelsust, mida meie õppiwanoorsoo wabadussõjas üles näitas. Nüüd, kus wabadussõda mööda, leiawad paljud noored ennast petetult oma paleuste juures. Niisugusse seisukorda on sattunud just see osa õppiwast noorsoost, kes peale wabadussõda ja keskkoolisid lõpetades oma hariduse jatkamiseks Tallinna tehnikumi walisid, sest tehnikumi juhatusel poolt anti lootusi, et tehnikumis juba lähemas tulewikus võimalik on kõrgemat tehnilist haridust omandada. Tehnikumi walgus suuremal arwul endiseid üliõpilasi, keskkoolilõpetajaid ja ohwitseera, kellel wabadussõja tõttu haridustöö pooleli oli jäänud. Pettumuses on wäga paljud tehnikumist lahkunud. Kellel võimalik, need sõitsid wäljamaale haridust jatkama. Teised muutsid oma eriala ja läksid Tartu ülikooli. Kuid kaunis suur osa jäi antud lootuste peale weelgi lootma.

Katsun võimalikult lühidalt, põhjenedes dokumentaalsete andmete peale, kirjeldada seda pettumust, mis tehnikumi õpilaskonda tabanud ja ühtlasi praeguse haridusministri tehnilise hariduse poliitikat. Lähemaid teateid Tallinna tehnikumi kohta wõib saada:

- 1) Tallinna tehnikumi põhikirjast; 2) T. T.

Merl-inseneer-mehaanikute osakonna põhi- kirjast; 3) T. tehnikumi õpekawadest; 4) Eesti Tehnika Seltsi ajakirjast nr. 1, 1919. a. ja nr. 7, 1921. a., mis tehnikumi juhtivate jõudude kirjutusi tehnikumi kohta sisaldavad, ja „Üliõpilasleht“ nr. 13, 1921. a. ja nr. 1, 1922. a. Pikemat selgitust võib saada tehnikumi ja tema juhatuse püüete kohta tähendatud „Üliõpilaslehes“ nr. 1, 1922. a.

Meie seltskonnal on ajakirjanduse kaudu teada, et Tallinna tehnikumi õpilaskond detsembrikuul õpitöö katkestas, mis aga peagi lõppes. Kõrwalolijad jäid arvamisele, et arusaamatused likwideeritud ja seisukord loomulikult muutunud. Tegelikult aga ei ole midagi selle sarnast, vaid arusaamatused on enam kaswanud kui lahendatud.

Detsembrikuul m. a. sai tehnikumi õpilaskond teada, et haridusminist. kawatsseb tehnikumi koondada. — osakonde kinni pannes j. n. e. Õpilaskond walis osakondade kaupa erakorralised esitajad, kelle järelekuulamisel selgus, et tehnikumi juhatuse kawatsusel mingit kindlat alust ei ole, ja et tehnikumi lähemal ajal politehnikumiks muutmine ainult tehnikumi juhatuse wäljamõeldus on. Püüti anda õpilastele uusi tootusi, seletades kõiksugu kawasid ja wõtteid nende täidesaatmiseks. Peale seda käisid õpilaskonna esitajad haridusministri hra Bauer'i jutul, kus ka selgus, et haridusministri tööpoolest kawatus oli tehnikumi koondada ja vähemaid osakonde sulguda, sest tehnikum olla oma õpekawa ja ulatuse poolest suuremaks kaswanud kui tohiks ja tarwis oleks.

Edasi seletas haridusminister, et tehnikum ei saa insenerisid wälja lasta, vaid ainult „inseneri abisid“, sest meil on insenerisid küllalt, kellele lisaks veel wäljamaalt 40 stipendiaati tuleb. Lähemate küsimuste peale minister wastata ei suutnud ja lubas enne asjatundjatega läbi rääkida.

Et selle läbi õpilaskond sugugi targemaks ei saanud, otsustati märgukirjaga haridusministri ja tehnikumi juhatusele teatada, et töö seni katkestakse, kuni järgmiste küsimuste peale wastust antakse:

1) Mis on tehnikum, kas kesk- või kõrgem õpiasutus.

2) Millised seaduslised tegewusõigused omawad tehnikumi lõpetajad.

3) Kui tehnikum kõrgem õpeasutus ei ole — kas muudetakse ta tehnika ülikooliks, millal ja mis kujul õpetöö katkestati õpilaskonna poolt ilma erandita ühelmeel.

Õpetöö alguse kohta 17. detsembril toon õpilaskonna üld-informatsiooni koosoleku protokollist wäljawõtte:

Esitajatekogu tegewusest annab aru k. W., käsitades üksikuid küsimusi, mis märgukirjas tehnikumi juhatusele ja haridusminist. teeriumile üles olid wõetud.

1) Mis on Tehnikum? W. Tehnikum on kõrgem tehniline erikool.

2) Millised seaduslikud tegewusõigused omawad tehnikumi lõpetajad? Tehnikumi juhatuse poolt on wastatud, et tehnikumi lõpetajad omawad tegewusõigused, mis S. K. kõide X. (Ehitusseadused) § 35 p. 86-ni euenähtud ja need õigused oleksid samasugused, kui Wene politehnikumi lõpetajatel omal erialal peale ehituse osakonna, kus see kitsendus maksew, et lõpetajad ei wõi riiklisi projektisid kinnitada. Uutes seadustes mis teoksil, saawat need kitsendused ära kaotatud.

3) Kui tehnikum kõrgem kool ei ole, — kas muudetakse ta kõrgemaks kooliks, millal ja mis kujul. W. Tehnikum täiendakse tehnika ülikooliks 4—5 aasta jooksul.

Katkestud õpetöö alustati 17. dets. Esitajatekogu otsuse põhjal, sest wiimane leidis, et tehnikumi juhatuse ja haridusminist. teeriumi esitaja suusõnaline wastus rahuldaw on ja et kirjalik wastus lähemal päwil haridusminist. teeriumi ja riigi haridusnõukogu protokollil ära kirja näol tehnikumi hoolekogu poolt kõige hiljem 23. detsembriks antakse.

Haridusminist. teerium on aga waadanud tehnikumi õpilaskonna poolt tema esitajate kaudu sisse antud märgukirja peale kui üksikute eraisikute poolt sisseantud nõudmise peale, mille peale tema kunagi ei wasta.

Ausõna peale tähtajaks lubatud kirjalik wastus jäi saamata ja on praegugi saamata. Selle wastu aga arwas haridusminister heaks „Eta“ kaudu seletustega esineda, mis tehnikumi juhatuse seletusele wastu käiwad.

Nii jäid need õpilaskonna poolt ülestõstetud elulised küsimused õhku rippuma ja isegi Riigiwanem arwas tarwilikuks riigikogus nendest muigates mööda minna (Pwl. nr. 61).

„Meil tekkis Tallinnas tehnikum. Tele mäletate weel, mõne aja eest olid need üliõpilased — nad tahtsid üliõpilased olla — wäga pahased, et neil mingisuguseid õigusi ei ole ja ütlesid: „Paneme wärwimütsi pähe ja oleme stutendid nagu kunagi, lähme haridusministri juure, et ta meile ära seletaks, mis meie õieli oleme... Haridusminister waatas siia ja waatas sinna ja ütles mingisugust seadust ei ole (Naer).“

Meie endistes Wene ja praegustes kooliloludes on tuntud kolm pea haridusliiki ja on ka tulewikus ühtluskooli süsteemis

kooliseadustes ettenähtud alg-, kesk- ja kõrgem haridus ja wastawalt sellele ka koolid: alg-, kesk- ja kõrgemad koolid. Kuid milline on praeguse eeltehnikumi haridusline tsens? Keskkool ta ei ole ja keskega alam kutsekool ka mitte. Eeltehnikumi asutaja — tehnikumi juhatus seletab, et eeltehnikum olla tehniline keskkool, wahest jälle tehnilise hariduse saamiseks keskkool — kuna meie koolisüsteemi järgi ta keskkool ei ole. Tehnikumi kohta seletab juhatus, et ta olla tehnilise hariduse saamiseks kõrgem osa, kuna ta ülikool ka ei ole. Õpilaskonna kategoorilise küsimuse peale wastas direktor, et tehnikum on kõrgem erikool, kuna haridusminister omas „ametlikus teadaandes“ uue täitsa ebamärase nimetuse leiab „eriõpeasutuse kõrgem tüüp“. Kui lähemalt seda nimetust wõtta, siis tekitab küsimus, millise hariduslise järgu juurest seda õpeasutust kõrgemaks tüübiks on hakatud lugema. Meie teame õpeasutuse tüüpisid ja saame aru, mis selle all mõista tuleb. Realkool ja gümnaasium on keskõpeasutuse tüübid. „Universiteet“, politehnikum ja instituudid on kõrgemate eriõpeasutuste tüübid, kuhu wastu wõeti tüübiliste keskkoolide lõpetajaid ehk sellele wastawa haridusega isikuid. Meie teame ka, et kõrgemat, kui ka keskõpeasutust nimetati tema tüübi järgi ja et kõiki õpilasi, kes tüübilistes kõrgemates koolides õppisid, nimetati üliõpilasteks (studentideks), õpetajaid professoriteks ja dotsentideks, lõpetajad omasid teatud kutse ja teadusliku kraadi: insener, candidaat j. n. e. Haridusminist. omas ametlikus seletuses teeb oma eriõpeasutuse kõrgema tüübi kohta hoopis teistsugused järeldused ja nimelt: „Tehnikumi õpilasi ei saa seega mitte üliõpilasteks nimetada. Samuti nimetakse tehnikumi põhikirja järgi tema õpejõud õpetajaks, aga mitte professoriteks wõi dotsentideks.“ Lubatagu küsida — kuidas peab nimetama Wene kõrgemates koolides kauaega teeninud professorisi, kes praegu tehnikumis õpetawad, kas õpetajaks wõi professoriks. Arusaadaw on, ei õpilasel, õpetajal ega haridusministril praegu mingisugust õigust ei ole temalt prof. teaduskraadi ära wõtta. Mis puutub dotsentidesse, siis tahetakse sellega wist „ametlikult teada anda“, et tehnikumis wõõrakeelseid nimetusi tarwitada ei tohi. Samuti ei saa harid. leppida, et tema „eriõpeasutuse kõrgemast tüübist“ insenerid wälja tulewad, kel teatud teaduslik kraad oleks, waid kroonib neid ikkagi „tegeliku inseneri“ nimega.

Niisugust segadust pakub haridusministeeriumi „ametliku“ seletuse esimene punkt, mis eksiarwamiste ärahoidmiseks ilma lastud.

Oma ametliku seletuse teises punktis tahab ministeerium järjekindlam olla, kuid esineb samuti uppaja osas, kes õlekõrrest kinni haarab. Toodakse seadusiamaat wälja ja otsitakse „eriõpeasutuse kõrgema tüübi“ lõpetajate õigusi. Leitakse Wene ehitusseaduses § 35 p. 107, 111, 112, 114, 9, millised maksuma pandakse ehitusosakonna lõpetajate kohta, kuna teiste tehnikumi osakonna lõpetajatele midagi ei leita. Lepitakse sellesama „määramata suurusega“, mis tehnikumi põhikirjas, öeldes „tehnikumi lõpetajad omawad tegelise inseneri- ja arhitekti kutse“. Mida tähendab aga tegelik insener ja arhitekt, ei osata lähemalt seletada, sest pole ju Wene seadustes wastawat paragrahwi ja öeldakse määramatalt: „Wäide, nagu omaksid Tallinna tehnikumi lõpetajad samad õigused, kui Wene politehnikumi omal erialal lõpetajad, on ekslik.“ Kõik oleks hea, kuid ainult §§ puuduwad. Asuti nende loomisele, kuid sellest ka ei tulnud midagi wälja.

Tehnikumi juhatus teadustas õpilastele, et tehnikumi lõpetajate õiguste wäljatöötamiseks õpenõukogu ja hoolekogu poolt komisjon moodustatud, kes ka oma tööle asunud, nõnda, et wastawa seaduseelnõu sisu weebruari kuul s. a. uue semestri algult tehnikumis wälja pandud pidi saama. Nüüd, kus lubatud tähtajast juba kolm kuud mööda, kuuleme, et haridusministeerium komisjoni likwideerinud ja asja lõpuliku likwideerimise ministeer. juriskonsult kätte andnud. Teine kawatus oli tehnikumi õpenõukogul, mida aga ka läbi ei suudetud wiia:

Tehnikumi juhatusel ja õpenõukogul oli algusest peale kawatus tehnikumi järkjärgult tehnika ülikooliks arendada. 1921. a. eelarwe harutamise puhul leidis haridusministeerium tarwilikuks tehnikumi politehnikumiks muuta, selleks sai walitud 5 liikmeline komisjon, kes pidi politehnikumini põhikirja wälja töötama. Komisjon asus tööle, lootes, et s. a. riigikogu põhikirja kinnitab.

Nüüd aga lõpetas herra Bauer komisjoni töö, seletades, et meil tehnika ülikooli üldse waja ei lähe, sest peale olewate inseneride tulewad veel wäljamaalt 40 stipendiaati juure, millest küllalt jatkub.

Niisugune otsus on imelik sellepärast, et tehnikumi õpenõukogu, millest osa wõtawad meie tähtsamad riigimajanduse juhid ja professorid, tehnika ülikooli Eestis tarwilikuks tunnistawad ja ka riigikogu on selles asjus tõsisist soowi awaldanud; nii et igatpidi oleks haridusministril soodne olnud niisugusele tähtsale kulturtegurile hoogu anda, aga mitte asja tagasi tõmmata, nagu tema seda teinud on.

SÖBRALIK WAHEKORD NAABER-RIIKIDEGA.

Eesti wabadussõjas täitis rahwawägi oma ülesannet otse hiilgawalt. Wõib kinnitada, et meie wäed üldse lahingu kaotuse osaliseks ei saanud selle sõna tõsisemõttes, oli tegemist wast ainult ajutiste kindla kawa järele läbiwiidud wägede tagasitõmbamisega waenlase kaaluwa üliwõimu ees, mis kahwatuks jääb aga rasketes tingimistes saawatud terve pika rea wõitute ees. Hiilgawa tähena jääwad need püsima Eesti riigi ja rahwawäe ajaloose!

Sõjawäega käsikäes töötama peab diplomaatia, mis looma peab, nii õelda, jõuga sunnitud olukorra põhjal seaduslikud wahekorrad, millel wäärtus rahwuswahelise õiguse tähe ees. Kahjuks ei saa mitte tunnistada, et meie noor diplomaatia nende oma esimeste proowiekсамитega enam-wähem korralikultki oleks toime saanud, waid siin on meid raske käega tabanud üks kaotus teise järgi. On jäänud nii mõnigi kord tunne, et sõjalisi kordaminekuid on teise käega mitte millegi eest loobitud.

Meie diplomaatia teguwõimest rääkides armastatakse ettetuua ikka Eesti-Wene rahulepingut. Tõsi, see jääb aga ka pea ainsamaks enam-wähem õnnestanuks riikliseks aktiks. Aga ei pea mitte unustatama, et meil siin tegemist on kadunud Jaan Poska tööga ja et allakirjutamise juures meie sõjawäe suurtükid ja teised laskeriistad alles mürtsusid ja punktisi wastuwõtmiseks ning allakirjutamiseks ette dikteerisid. Jaan Poska oli ja jääb wist kauaks weel meie väljapaistwamaks riigimeheks, kelle puudumine walusamini tundub mõteldes just ta andwaesete järeltulijate peale. Peame weel äramärkima, et ka seegi leping oma suuremas osas lihtsalt üheks ilusaks dokumendiks kipub jääma, mida ellu ei suudeta wiia. Kuid kõigest sellest pikemalt allpool, praegu aga tahaksime mõne joonega iseloomustada meie praegust välispoliitikat üldistes joontes.

Kipub saama kordawaks nähtuseks, et praegune välisministeeriumi juht oma esinemiste ja seletuste puhul ikka ja alati üht ja sedasama § tarwitab, mille taha poetakse etteheidete eest ja mis peab olema selleks kõikwarjawaks nõiamütsiks, see imeasi on — hea ja sõbralik wahekord naaberriikidega.

Ei saa salata — kena ja kõlaw loosung. Eestlane on loomu poolest kangesti rahuarmastaja inimene, mikspärast siis mitte kõikidega sõpruses elada ja kindlustust katsuma leida kestwama rahu püsiwuseks igasuguste liitude, lepingute jne. näol. Nagu rast ei teadnud keegi, kes õieti alguskäsu

tähendus — põhimõtteliselt kõik wäga meeldiw, kuid tegelikult? Ja, siin meie kurbloolsus just algabki. Meie poliitikamehed ei unustanud aabitsatõe, et poliitikas midagi ei tehta ega sünni ilusate silmade pärast, waid siin juhtiwaks elemendiks sootü teistsugused tegurid. Selle loomulikuks järelduseks on terve rida ebaõnnestanuud „sõlmimisi“, mis oma terawa, kahjuliku otsaga kõik Eesti poole sihiwad ja meie weresse lõikawad. Toome sellel alal mõningad näitused.

Peapügaja osas esineb ja sammub eesrinnal meie kallis naaber—Lätimaa. „Wahekorrad“ algasid Läti wäeosade meie territooriumil (Tartus) ja meie kulul wormeerimisega, mille kohta siis ka sellekohane leping tehti. Kantud kulud pidid pärast, Läti jalulesaamise järel, meile tagasitasatud saama. Aga jäime tühjade kätega — lätlased ei tahtnud pärast lepingust teadagi, sest nende poolt allakirjutajatel polka olnud sellekohaseid wõlutusi (!). Tähenasid weel pilkawalt juure — see juhtumine olla meie diplomaatidele õpetuseks tulewasteks aegadeks. Samuti ei taheta midagi teada Landeswehri ja Bermondti sõjas kantud kuludest. Esitatakse selle asemel wastuarweid sõjamõllus otsa saanud sigade, kanade, kukkede jne. pealt. Maksa weel juuregi! Neelasime need mõrudad Läti pulbrid kibeda näoga alla, kus juures välisministeeriumi arstid „kergendawaks“ troosti sõnu lugesid Balti liidust, mille loomiseks mingi ohwer kallis ei pidada olema.

Siis järgnes kurbkuulus Eesti-Läti piirijamine. Tingiti, tingiti ja wiimaks lepiti waieluste all olewatel maaaladel rahwahäälletuse toimepanemise asemel, mis kõige õiglasem ja kindel ning sarnastel juhtumistel igalpool praktiseeritud otsustamise wiis oleks olnud, wahekohtuga, kus juures saatuslik otsustamise õigus ühe ainsa inimese kätte anti. Ja wahekohtunikuks waliti kõikide imestuseks colonell Tallents Riias. Kas tohtis välisminist. olla teadmata, et nimetatud herral lätlastega igatahes kaugelst rohkem suhteid oli kui Eestiga ja mis pakkus garantiid erapooletuse mõttes. Tagajärjed on meile teada, need saawad kaua weel meile weriselt wermetesse lõikama. Tuhanded dessatinid põlist Eesti maaala, tuhanded eestlased on jäänud raja taha, kus nendega iga sammu peal ülekohtuselt ümber käiakse (Tuletage kas wõi Homulit meele). Ei ole ununeda jõudnud ka mitte, missuguse imekiirusega rutati sõjawägede tagasitõmbamisega seda „otsust“ täitma, püüti lätlastest igatwiisi ette jõuda. Ja pä-

sõjawägede tagasitõmbamiseks andnud oli. Lätlased said kohe pärast maapläraka kätte, millelt siis piiritulpade nihutamine algada võis ja kompensatsioonidest rääkimine hoogu võttis. Käis nurin läbi maa ja sõjawäe ridade. Lendasid protesti resolutsioonid küll asutuste, küll koosolekute poolt. Kõik jäi tagajärjetaks. Wastuseks räägiti jällegi Balti liidust ning sõbraliku wahekorralduseadmist. Kuidas tohib siis endid juhti lasta mingisugusest Kolga isamaalsusest, kui laiemad perspektiivid waatepiiril käega katsutawalt paistawad ja mis tähendab kõige selle juures siis poole Walga, Homuli, Ipiku, Orajõe ja hulga teiste waldade kaotamine. Nii trööstiti, kuid kaotus oli sedawõrd tuntaw ja tehtud wiga sedawõrd käega katsutaw, et asjata waew oli kedagi uskuma panna ja walusa pistena saab see jäädawalt iga tõsise Eesti isamaalase hingesse torkama. Balti liidu wanker ei liikunud aga sellepärast mitte üks meeter rohkem paigalt. Nähes eestlaste saamatust ja järelandlikkust, kasvatas lätlaste söögiisu. Räägiti ainult weel suurtest kompensatsioonidest Walga linna, Laura alewi, Ruhno saare jne. näol, mille eest wast nõus oleks oldud jupike Wiljandi kiwiteed wabaks andma. Kõige hilisemate teadete järel on selles mõttes välisministeeriumi korraldusel awansina Walga piiripunkt awatud. Tänu taewale, et seni siiski weel tegelikud sammud järgnenud ei ole. Selle asemel saadi aga hakkama kahe teise „numbriga“. Müüdi wõileiwa eest Lätile ära kõigeparemad kitsarööpalise wedurid ja sõlmiti Eesti-Läti waheline raudteeleping, mille järele meie kohustud olime Walk-Pärnu wahelise raudtee liikumise jaluseadmiseks ka Läti territooriumil raudteeliini korda seadma. See sai täidetud, aga ei ole kuulda olnud, et lätlased wastutasuna Walk-Mõniste wahelist teed korraldanud oleks. Niipalju diplomaatlistest suhetest Lätiga.

Wennasrahwa soomlastega on wahekorraldus kõige sõbralikum olnud, wäikest meelehärmasünnitas wahest ainult jäljõhkuja „Wäinamõinen“ küsimus, mis alles praegugi lahendamata.

Mis puutub kommunistlisse Ida naabrisesse, siis peab küll otsekoheselt tunnistama, et sõbralikku wahekorda ainult Eesti pidanud on, kuna Wenemaa pea igal sammul meie wastast waenulist tegewust awaldab. Ametlik diplomaatia räägib aga siingi ikka mõlemapoolsest sõbralikust wahekorraldusest. Wahetewaheline märgukirjadega „tähelepanemise“ juhtimine ei muuda üldist pilti. Eesti poliitika sihtjoonte ja saawutuste ülevõtmustamiseks ehk rahulolemiseks ei ole ka siingi mingit põhjust. Puudub sihikind-

lus ja sitkus nõuete läbiwiimiseks. Rahulepingu punktidest on suur osa seni paberile jäänud, teine osa aga leiab ainult osalist täitmist. Näituseks kohustasid mõlemad pooled rahulepingus oma territooriumis mitte lubada waenuliste wägede ja organisatsioonide asutamist ja tegutsemist. Eesti on seda nõuet kõigiti korralikult ja täpisealt täitnud (Põhja armee ja Kromeli organisatsiooni likwideerimine), aga Wenemaa?! Ei lepita mitte ainult sellega, et lai tegewuse wõimalus, suurel rahalisel toetusel, antakse Eesti riigi kukutamise otstarbel sealsetele Eesti kommunistlikele organisatsioonidele, waid koguni nende riikline apparaat hakkab selles sihis töötama. Tõendanud seda on must walge peal 1. maiga kaasaskäiwad sündmused. Otse meie omal maal organiseeritakse riigikorra kukutamist, lastakse miljonid lendu (mis wäga hästi kõlbanud oleks oma nälastele leiwa muretsemiseks), organiseeritakse streikisi, nõutakse mõrtsukaid wälja ja poetatakse siia salaja kurjategijaid-terrorista. Wiimaste lõksu langemise puhul on kommuna esitus nendest „isäranis huwitud“. Ja meie walitsusel jatkus seni naiwsust selle „huwi“ toetamiseks! Liig suur wastutulelikkus! Ei pea millalgi unustama, kellega tegemist on. Aga meiepoolsele järelandmistele ei näe weelgi piiri tulema. Kui hiljuti Wenes meie esituste kaastöölised ja koguni diplomaatiline esitaja ilma põhjusteta wangistati, siis awanes diplomaatlise puutumatus ärajäämisel wangistada spioonashis kahtlustatuid kohaliku Nõukogude saatkonna kaastöölisi. Mõne päewa pärast olid nad aga kõik kautsjoni wastu wabad ja wõisid seda julgema meelega oma tegewust jatkata. Narwas arreteeriti kohtuwõimude nõudmise peale salakuulamise pärast Nõukogude kaubandusline esitaja Uist. Wene esitaja Starki protesti peale on aga nimetud isik välisministri korraldusel kohe järgmisel päewal wabastud, kui al-nukene ja tingimata tarwilik isik kaubandusline läbikäimise juures Narwa kaudu. Kas see „tarwilikkus“ nüüd nii ülisuur oli, jääb muidugi küsitawaks, kuid siis seatagu sarnase tähtsa koha peale mees, kes end poliitikasse ei sega ja oma kohustetäitmisega piir-dub. Kohtuwõimudel olid otsustawaks sammuks muidugi tarwilikud andmed olemas, sellepärast jääb meile täitsa wõõrastawaks hra Piipi üliirutuline waheseegamine. Teatawasti waewlewad wõimatutes elutingimist-tes Wene wangikambrites suur hulk meie asutuste kaastöölisi, küsimise; missugused energilised sammud on astatud nende wabas-tamiseks. Igatahes oleks see pidanud sünd-ima esimeses järjekorras. Samuti ka kinn-

peetawate pantwangide asi ja optantide huwide kaitse.

Aga „sõbralik wahekord“ takistab ka siin enese maksmapanemist.

Sarnast mitte just rõõmustawat pilti pa-kuwad meie „suhted“ piiri naabritega ja meie välispoliitika. Jatkugu wiimaste juhtidel vähemalt tulewikuski tahtmist ja jõudu teistsuguse situatsiooni loomiseks

Sic.

AWALIK KÜSIMUS WABARIIGI WALIT- SUSELE SÕJAWÄELASTE AUTASU ASJUS.

Sõjawäelaste autasu küsimus on kõik aeg meeoleolu pinewil hoidnud. Sellest on nii väga palju räägitud, nii väga palju kirjutatud. Iseäranis peab seda allakriipsutama Wabaduseristide asjus. Ka meiegi ei ole suutnud siin tehtawa ülekohtu juures waikiwaks pealtwaatajaks jääda, waid oleme kõlblist kohustust tundnud ilmsiks tulnud wäärnähtuste ja wäärsammude peale tähelepanu juhtida ja teesid näidata nende kõrwaldamiseks. Mis on olnud kõige selle tagajärg? Absoluutselt mitte kui midagi, kõik on jäänud weeks hani seljas! Ainsamaks reageerimiseks jääb sõjainistri kindral Sootsi'i seletus ajakirjanikkudele, milles wiimane end puhtaks katsub küürida, kuid sealjuures sootu wastupidiseid tagajärgi saawutab: paljastati enesele märkamata telgitaguseid sala septsusi ja oldi sunnitud awalikult ülestunnistama, et wabadusristide annetamine seaduswastane ja täitsa omawoliline samm on. Tunnistati, kuid jäädi kangekaelselt oma jonni juure; sõjawäelased aga ootawad asjalt oma rikutud õiguste jaluseadmist. Nähtawasti oli „tähtsamaidki asju“ õiendada, nagu suure hulga kurjategijate amnesteerimine, kellede hulgas wist isegi neid leidus, kes meie wägede wastu wõidelnud on jne. Walitsus on tegemist teinud üksikutele isikutele wäljamaa orderite kandmiseks luba andmisega, millel wabadussõjaga mitte mingit ühist pole ja millede mõne osa saamise kohta üsna pikandseid lugusid teatakse jutusta. Ometi aga ütleb riigi põhiseadus „samuti ei ole Eesti kodanikkudel õigust wastu wõtta wõõraste riikide aumärka“. Edasi oleme sunnitud kinninaelutama weel ühte häbitawat fakti, mida lihtsalt sulg tõrgub kirjutamast enne kui sõjawäelaste autasu küsimus soowitawas mõttes likwideeritud oleks saanud, arwati heaks iseseiswuse päewaks wäejooksikutele nende „autasu“ täies ulatuses amnestia näol lahkesti kätte ulatada. Otse

saatuse pilgel! Ja mitte üht wab. Risti sel sümboolisel Eesti riigi rajamise päewal!

Wiimasena on nüüd Dem. Sõjaw. liidu kongress kõigis neis küsimustes oma autoriteetliku kindla ja põhjendatud sõna ütelnud. Olime arwamisel, et riiklisi huwisi nüüd ometi kord silmas peetakse ja küsimus surnult punktilt nihkuma hakkab. Kuid nähtawasti töötab pettumus ka seegi kord meid üllatawalt tabada. Warsti on kongressist paar nädalat mööda ja ükski ei kõssagi!

Konstateerides kõike seda oleme sunnitud seisukorra selgitamiseks pöörama Wab. walitsuse poole järgmiste awalikkude küsimustega:

1) Kas mõtleb walitsus sõjawäelaste eesõigusi kohtade saamisel tulewikus kindlustada, wõi tahetakse jääda endiselt nõndanimetud „soowituse“ süsteemi juure, mil nulline tähendus?

2) Kas Wab. wal. on mingisugusi kawatsusi sõjaw. õiguste ja eesõiguste kindlustamiseks maasaamisel?

3) Missuguse seaduse alusel on tehtud korraldus Wab. Ristide annetamise seisma-panemiseks ja kas tunnistab wal. Sõjainister kindral Sootsi senise tegewuse heaks.

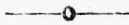
4) Kas leiab ehk Wab. walitsus, et seni annetud Wabadusristidega kõikide seda ärateenitud sõjakangelaste teenused juba wäärilist hindamist on leidnud, ja kellegilegi mitte ülekohtu pole sünnitatud ning mingisuguseks nurinaks põhjust antud? Mikspärast pole sarnasel korral Ristide annetamine seadusandlisel teel lõpetud, nii nagu nõuab seda Risti põhikirja?

5) Eelmise punkti eitamise korral — mikspärast pole Ristide saamiseks tehtud ettepanekutele seaduslikku käiku antud, mikspärast ei lasta uusi ettepanekuid? Kas walitsusel on ehk teadmataks jäänud laialdane nurin ja need wäärnähtused, mis seni Ristide annetamise puhul Sõjainistiteeriumis ilmsiks on tulnud ja millest ka awalikult palju juttu on olnud?

6) Kas mõtleb Wab. walitsus kõige lähemal ajal Ristide ja teistes küsimustes miagisugusi korraldusi teha ja kas sealjuures Dem. Sõjaw. liidu kongressi otsused leiawad tarwilist tähelepanemist ning arwelewõtmist.

Julgeme loota, et Wab. walitsus sel awalikul kujul päewakorrale wõetud tähtsamale küsimusele osaks laseb saada erandlise tähelepanemise ja et peatsed tegelikud sammud näitama saawad senise waikimise ja ignoreerimise poliitika libedalt teelt kõrwalteastumist. Meie riigi loojad, sõjawäelased, ei tohi antud lubaduste mitteausa täitmise pärast kannatada, selleks kohustab meid

peale minewiku weel meie riigi tulewik! Hoidkem sõjawäe ja sõjawäelaste meeleolu ja ärge tumestagem seda, see on meie riiklise iseolemise kindlustamise kõige paremaks pandiks. Kurblikult kahju ainult, et sellest aabitsatööst mitte aru ei suuda saada praegune sõjaministeeriumi juht kindral Soots.

KUIDAS SÕJAMINISTER WAARNÄHTUSTE WASTU WÕITLEB.

Peame otsekoheselt tunnistama, et meil igasuguste wäärnähtuste ja kuritarwituste paljastamisel ning arwustamisel kõige rohkem tegemist on tulnud teha sõjaministeeriumiga, mille juhtivad jõud, korraldused, tegewus ja praegune „kurs“ selleks kõige ohtramini materjaali on pakkunud ja seda nähtawasti weel edaspidisekski selsamal määral anda tõotab. Wähemalt pöoret ega püüetki paremuse poole me' kahjuks seni küll mitte weel konstateerida pole wõinud. Hoopis wastuoksa. Selle asemel, et energilisi sammusi astuda esile toodud wäärnähtuste kõrwaldamiseks, katsutakse leida teesid; awaliku heale sulgumiseks. Lugu kõlab küll otse uskumata, kuid on siiski tõeasjaks saanud ja näitab meie weel kord, missugust herrade ja milliste mõistete ning aumõistete ga kõik elus kokku põrgata ja tegemist teha ei tule.

Ajalugu räägib. 15. märtsil s. a. sai ministeeriumis kokkukäsitatud mingisugune koosolek. Osawõtjate nimede üksikasjaline ettetoimine pole tähtis ja pealegi on igalühel isegi wist päewaselge, kelledega siin ainult tegemist wõib olla. Selles koosolekul tehti siis ka „Walwe“ suhtes õige algupäraseid ülesleiduseid ja „otsusi“.

„Tähelpanekutest leiti“, et „Walwe“ tooda kahju mitte ainult sõjaministeeriumi asutustele ja üksikutele sõjaministeeriumis teenistuses olewatele isikutele, waid see ähwardada terwet sõjawäe organisatsiooni „lõhkuda“. Sõjaministeeriumi asutuste ja isikute tegewuse hindamine ning walgustamine sündida sihilikult, suurendatult ja moonutatult.

Kui kõik need „pärispatud“ said „registreeritud“ kirjutud, siis „otsustati“ kaitsewäe korra „alalhoidmiseks“ Walitsuse poole pöörata Walwe suhtes seaduslikkude abinõude tarwitusele wõtmise kohta, teiste sõnadega, et leht kinni saaks pandud.

Kogu Kilpa wist kõhistas seda nalja kuuldes haerui; ka meiegi ei raatsiks seda heameelega tegemata jätta, kui kõige selle juures siiski mitte nii tõsiste asjadega tegemist ei oleks.

Sõjaminister pole mitte ainsamat meie poolt ülestõstetud süüdistust ümberlükata suutnud, suurem osa tema „kaebtustest“ on juba paberikorwides omale eluotsa leidnud, missugune saatust paratamatalt ka teist osagi tabama saab, meie pole põhimõtteliselt midagi wastuütlemiseks leidnud, kuid tihatakse siiski Wene tsaariwalitsuse „dershimorda“ süsteemile Eestis pinda walmistama hakata. Asjata waew! Suukorwide pähapanemisega ei suuda teie midagi waka alla pista ja olemataks teha, waid selleks on mujal suuremat ja põhialikkumat pesemistööd tarwis.

Sihilikult pole meie ialgi kedagi süüdistanud ega pole seda meie ka mõttesegi tulnud. Mis lõbu wõikski pakkuda lihtsa eralõbu pärast tegemist teha ainult elu warjukülgedega. Selleks sundis meid aga küll tõsine äratundmine ja põhjalik järeelkaalumine. Nägime ära, et meie riigikaitse wanker nii mõneski asjas wildakule teele oli sattunud ja rappa weereda ähwardas, millel saatuslised tagajärjed oleksid olnud riigi käekäigu kohta. Kurwad kogemused näitasid, et ainult weel wäärnähtuste awalikkuse ette toomine teatud terwendust enesega kaasa wõib tuua. Ja kuigi mõne üksiku isiku kangekaelsuse wastu purunenud on nii mõnedki algatused, siiski ei wõi wist salata keegi, et oma jagu mõju awalikul häälal siiski olnud on. Kes teab kui kaugel muidu praegu libedal teel juba wiibiksime!

Milles tahawad need austud herrad näha aga sõjawäe korra lõhkumist — jääb küll täieliseks saladuseks. Kui kuritarwitused sõjawäe elus päewawalgele kistakse, mis on sel siis ühist mingisuguse lõhkumistööga. Kas arwatakse, et parem on kõike surnuks waikida? Aga meie riik ja sõjawägi on ju sedawõrd wäiksed, et wõimata on midagi warjata, teada saadakse ikka.

Meie sõjawäelased, sõdurid, ei ole ometi sedawõrd kaswatamatad, et nendega kui pisikeste lastega ümber peab käima, kellede eest warjama peaks nii mõndagi. See oleks halb poliitika.

Nii teati väga hästi ka sõjaministeeriumis walitsewast olukorrast ilma „Walwe“ tagi juba enam-wähem ja liikusid selle kohta seltskonnas igasugused jutud.

Ühel osal meie suurustest näib alles olema see halb eelarwamine, et kõik mis nende kohta kirjutakse ehk öeldakse, see ühtlasi ka Eesti wabariigisse puutub ja järjelikult siis ka riigi alusmüüride õõnestamise töö on. Oleme aga pisut teisel arwamisel. Kui näituseks, öeldakse, et sõjaminister kindral Soots ja tema „uus kurs“ wabariigi huwiledele ei wasta, siis ei tähenda see weel põr-

mugi mitte sõjawäe ega riigikorra lõhkumist, vaid ainult seda, et mõnest teisest isikust sellel alal rohkem usume ja loodame ning et sellepärast heameelega kindrali herra lahkumist oma toolilt näeksime. Parlametaarse kõrra juures nõutakse wahest terwe ministeeritumi lahkumist ja sünnib see ka tegelikult (millist nähtust meil weel olnud pole) ja kellegilgi ei tule meele seal mingisugust lõhkumistööd teha. Ja kui mõni wäärnähtus, kuritarwitus wõi wargus awalikuks tehtakse süüdlaste wastutusele wõtmiseks, milles seisab siis sealgi lõhkumine. Ei tõi wist kedagi ta armsaks saanud „töö“ juures eksitada. Kui juba sõjawäe sisemise korra häwitamisest nii wäga juttu tahetakse teha, siis igatahes soowitaksime wäga tungiwalt oma õue peal lahtiste silmadega pisut ringi waadata, wahest siis ka need tõsised lõhkujad ehk üles leitaks. Leiame muu seas ka, et just kangekaelne waikimine lõhkumist etenda wõib. Teame näituseks, et mõnede kurbade sündmuste puhul kommunistidel ja isesotsidel armulikult lasti Riigikogus sõjawäelaste kaitseks üles astuda. Mitte sõjawäe korra alalhoidmise mõttes ei sündinud see, muidugi mitte, waid agitatsiooni otstarbel, milleks nemad ootamata head wastutulekut leidsid.

Meie põhimõtted ja tegewus on puhtad igasugustest kõrwalmõtetest ja saame sellel sihil ja alusel ka tulewikus waljult healt tõstma kõige wastu, mis meie riiklise elule kahju tuua töotab. Ja sellelt teelt kõrwale suruda ei suuda meid juba milgi kombel mitte sunniabinõud. Tahate aga, et teist ja teie tegudest mitte ei kirjutataks, siis elage nii, et seda tarwis teha poleks! Katsuge wähemalt... Iga algus on ju raske!

OHWITSERIDE KESKKOGU KASINO SEINAMAALIDEST.

Kahtlemata on Tallinnas ilusamateks ja meeldiwamateks ruumideks Wabariigi Ohwitseride Keskkogu kasino omad Raekoja platsil. Waremalt, Wene walitsuse ajal, asus nendes laewastiku, merewäe ohwitseride klubi.

Igalühel, kellel juhust on olnud seal wiibida, ei ole kuidagi silma paistmata wõinud jääda üks wäike wastolu, millest kahjuks sunnitud oleme awalikult juttu tegema, kuna lootust ei ole asja parandamiseks nende poolt kelle kohus seda teha oleks. Wabariik ja wabariigi sõjawägi wõiwad warsti nelja aastase faktilise kestwuse aja peale pikku tagasi heita. Meie sündmusrikkas olu-

des wõrdlemisi õige pikk aeg, mille jooksul nii mõndagi on wõidud ja oleks wõidud korda saata. On loodud üliirasketes oludes sõjawägi, kuid ohw. keskkogu juhatus pole suutnud, wõi ehk pole seda tahtnudki, selle aja jooksul ohwitseride kooswiibimise ruumile anda omapärasemat, ajanõuetele wastawamat wäljanagemist. Kasino seinu ehivad endiselt Weneaegsed pildid Wene sõjalaewastikust ja ülematest. Nagu äraeksinuna riiwab silm üksildasena meie kõige esimese sõjalaewa „Lembitu“ maali. Kuid seegi on Kasinole laewastiku ohwitseride poolt kingitud, mitte aga juhatusel algatusel muretetud. Asjata aga katsume leida wägede ülemjuhataja kindral Laidoneri ja teiste tuntud sõjakangelaste näo pilta, Wabadussõda ehk teisi rahwuslisi aineid käsitawaid maalisi ehk wähemalt teisi Eesti kunstnikkude töösidki. Liigid küll ilusates ruumides, kuid sa ei sa tunda end mitte koduselt, waid nagu mingisugune wõõras waim lehwib wastu.

Oletame, et praegused seinal rippuwad maalid on kõrgewäärtuslised kunstiteosed (tõepoolest näiwad küll rohkem asjaarmastajate ehk mõnede kolmanda järgu kunstnikkude tööd olema) ja nende praegune asupaik ehk kuidagi ajalooliselt õigustud, kuid see ei ole weel wabandaw põhjendus. Sellepärast wõis wäga hästi kõrwuti ka teisi töösid juure muretseda ja endised enam-wähem ühte ruumi koondada. Aineliselt, usume, olid keskkogu juhatusel selleks igatahes laiad wõimalused olemas.

Ag pole hakkama saadud isegi pise-mate hädaliste toimetustega. Kui weel piltidega leppida wõib, siis igatahes mitte milgi tingimisel aga nähtusega, kus paari pilti ikka weel selgitawad waskplaadid ehivad wenekeelsete pealkirjadega, kus „Rewelskoje morskoje sobranije“ ja „osnowatel Rewelskawo morskowo sobranija“ pikemat seletust leiawad. Mis liig on liig!

Kasinos sünnib tihti wäljamaa sõjawäeliste ja diplomaatliste esitajate wastuwõtmine ja käib seal muidu palju wäljamaalasi. No ütelge, missuguse mulje peawad nad omandama meie rahwuslisest sõjawäest, kus Wene keel aukohale upitakse. On teada, et selle kohta nii mitmelt poolt ja nii mitmel korral imestust on awaldatud. Mis õeldaks, näituseks, Soomes ehk Poolas sarnaste nähtuste kohta? Kuid seal oleks neil üldse wõimata aset leida. Meil aga leitakse kõik korras olema. Ohwitserid oma kaaluwas enamuses muidugi on sarnase jänditamise wastu, kuid selle eest hoolitse-

juba Sõjaministri poolt maksmapandud ohvitseride kogu põhikiri, et suud lahti teha võidakse ainult neis küsimustes, milleks minister armulikult luba annab. Pole parata, demokraatliku riigi „demokraatlik“ ohvitseridega ümberkäimine.

Missugune võiks küll olla keskkogu juhatuses waatepunkt? Egas ometi ehk ei arwata, et sõjawäkke juba sedawõrd wene-lasi on suudetud kokku koguda, et Wene keel tarwilikum on kui riigikeel? Võib olla. Mullu sügisel igatahes wõis ajalehtis kord leida märkust ühe kasino balli kohta, et seal Wene keel domineeriwat osa etendanud, mida pärast õiendajad asjalt wäljamaalaste arwele katsusid kirjutada.

Ehk lähem tulewik toob selgitust.

N. N.

WEEL TOLLIWALITSUSEST.

Oleme meie tolliwalitsusest nii mõndagi juba kirjutanud. Lisaks endistele toome weel mõne fakti.

Omal ajal sai keegi politseiametnik teada, et a/l. „Wasaga“ Stettinist suuremal mõõdul igasugust salakaupa Tallinna tuakse. Juba mitu korda enne pööras politsei tolliwalitsuse tähelepanu selle peale, kuid ikka asjata.

Ühel ilusal oktoobrikuu päewal 1920. a., kui a/l. „Wasa“ Stettinist Tallinna sadamasse tuli, nõutas politsei sadama jaoskonna ülem orderi, et peale tolliwalitsuse otsimist a/l. „Wasat“ uuesti läbi otsida.

Et see tolliwalitsusele ka teada oli, siis mobiliseeriti sealtpoolt läbiotsimiseks ka kõige tüsedamad jõud. Tollipeawalitsuse ülem hra Jõudu ei puudunud ka ise kohalt. Harilikult saadi laewa läbiwaatamisega ½—1 tunni jooksul hakkama, kuid nüüd kuulus juba selleks kolm tundi.

Politsei lödises kannatlikult külma käes Hebreameeste suureks meelepahaks, kes ka laewa juures korda pidasid, et tolli äraminekul oma „geschäff'iga“ peale hakata.

Pika ootamise järel tuli lõpuks hra Jõudu kapteni kajutist wälja ja teatas, et tolli poolt läbiotsimine lõpetud ja midagi kahtlast pole leitud.

Selle järele alustas politsei laewal läbiotsimist ja pooletunnilise töö järel saadi niipalju salakaupa kätte, et tolliametnikud käruga laewa juure pidid tulema ja ülesloetud salakaupa tolliwalitsusesse wiima.

Ärawõetud salakauba hulgas oli muuseas 57 pudelit igasugu wiina, umbes 20 naela salwarsani, 20 naela sahariini, 20

naela igasugu wärwi, 20 naela allumiinium lusikaid, kaks kasti sigarisi jne. —

Kõik see läbiotsimine sündis sadama politsei ametniku ettewõttel ja tollaegse Sadama jaosk. ülema agaral kaastoetusel.

Kui nüüd saadud salakauba eest raha jagamisele asuti 13. weebr. s. a., siis ei unustanud tolliwalitsus ennast sugugi ära ja määras wist selle eest, et nad midagi ei leidnud, oma ametnikkudele ka autasu.

Nii määrati tolliwalitsuse ülemale 977 m. 70 p., laewade ülewaatajale 977 m. 70 p., rewident Kambildt'ile 977 m. 70 p., walwur Praalits'ile 977 m. 70 p., walwur Tomp'ile 977 m. 70 p.

Miks see nii sündis, on täiesti arusaamata. Läbiotsimise ajal sõitis kohale ka hra siseministri adjutant, wist politsei tegewust pealtwaatama ja tollinõukogu määras temale 8.799 mrk. 50 p.

Kõige selgemat pilti pakub sellest „õiglasest jaotamisest“ järgmine akt.

13. weebr. 1922. a. Akti nr. 475—20a.

M ä ä r u s :

Kauba eest saadud	35135 mk. — p.
Trahwi makstud	3113 „ — „

Kokku	37247 „ — „
Asjaajamise kulud	3724 „ 70 „

Ärajagamisele tuleb 33522 „ 30 „

Sellest „Riigi Teataja“ nr. 155/156—20a. põhjal wäljamaksta: 70% — 23465 marka 40 penni, tasuks kinniwõtjaile:

- 1) Siseministeeriumi adjutant kapten Birk'ile. 8799 m. 50 „
- 2) Kaitsepolitsei passi osak. juhataja Silander'ile 977 „ 75 „
- 3) Sadama jaoskonna politsei ülem Uibopuu'le 977 „ 75 „
- 4) Sama Sadama jaosk. ülema abi Liit'ile 977 „ 75 „
- 5) Sama Sadama raiooni ülem Anikelew'ile 977 „ 75 „
- 6) Sama Sadama wan. kordn. Luugenberg'ile 977 „ 75 „
- 7) Sama Sadama kordnik Ilwes'ele 977 „ 75 „
- 8) Sama Sadama kordnik Ristop'ile 977 „ 75 „
- 9) Piirikontrolli ametnikule Org'ile 977 „ 75 „
- 10) Piirikontrolli ametnikule Kallo'le 977 „ 70 „
- 11) Piirikontrolli ametnikule Kosenwaldt'ile 977 „ 70 „
- 12) Tolliwalitsuse ülemale Jõudu'le 977 „ 70 „

13) Follivalitsuse Laewade ülewat. Sinisoff'ile	977	..	70	„
14) Tolloivalitsuse Rewident Kambildt'ile	977	..	70	„
15) Tolloivalitsuse walwur Praalits'ale	977	..	70	„
16) Tolloivalitsuse walwur Tomp'ile	977	..	70	„
3% Kõigile Siseminist ametk. teen. ja ametn.	1005	..	75	„
3% Kõigile Kaitsepolitsei ametk. teen. ja ametn.	1005	..	75	„
3% Kõigile Politsei ametk. teen. ja ametn.	1005	..	65	„
3% Kõigile Piirikontrolli ametk. teen. ja ametn.	1005	..	65	„
3% Kõigile Tolli ametkon. teen. ja ametn.	1005	..	65	„
Ülejäänud 15% — 5028	marka	45	penni	„

läheb riigile.

Tolliwalitsuse ülema eest (alkiri).

Tolliülema abi (alkiri).

Tollirewidendid: (alkirjad).

Salakauba asjaajaja (alkiri).

Aruleht nr. 1—1922. a.

Selle juures aga jäetakse tähelepanemata just see tegelik kinniwõtja, kes õieti selle salakauba kinniwõttiski ja määratakse temale ka teiste hulgas 977 marka 15 p.

Loomulik, et tulewikus agaramad ametnikud salakauba jälgimisest loobuvad, sest sarnane „õiglane jaotus“ wõtab igapähele isu ära tööd teha, kui näed, et sinu töowili teiste taskusse läheb, kes selleks näppugi ei liigutanud.

Ja et see juhtumine mitte esimene ei ole, seda tõendab selgesti „Walwe“ nr. 19. avaldatud artikkel „Weel 12-miljonilise salakauba kinnipidamisest Walgas“, kus hra lõudu tolliametnikke teiste arwel esimehe kohale seab.

Niisugused juhtumised, kui sarnased, peawad meie tolliwalitsusest kaduma.

—o—

Tollihoowi peal seisawad juba pikemat aega mõnikümmend wagunit mädanema läinud juurewiljaga, mis häwitamisele määratud. Kuid keegi ei hoolitse nähtawasti selle eest, et need wagunid, mis äärmist halba lõhna wälja annawad, rutem ärakorjatud saaks. Wagunitest on meil suur puudus, kuid siin lastakse neid rahulikult seista ja wäljamaalased wõiwad tõesti inestada, kui nad sarnast „haisuallikat“ keset sadamat näewad.

H....o.

—o—

WALGA LINNA SURNUAIA METSA MOUMISEST.

Nagu wärem kirjutatud, sai Walga linnawalitsus kroonu käest 7,07 tiinu maad surnuaedade tarwis ja ühtlasi müüdi sel platsil olew mets linnale alandatud hinnaga ära. Mets, mis sel platsil kaswab, hinnati metsawalitsuse poolt 192 kantsülla peale ja müüdi linnale 325.610 marga eest ära, kuna sissemaksuks ainult 10 protsenti müügihinna sissenõu.

Nagu wärem teatatud, müüs linnawalitsus selle metsa linnawalitsuse otsuse protokolleerimata ja ilma awaliku wäljakuulutamiseta, nagu oma asja Juudi soost ärimehele edasi ja nimelt 330.000 marga eest maha, seal juures 65 kantsülda ladwapuudest lõigatud põletispuid pealekauba saades ja linnaisad arwasid asja likwideerituks.

Kui keegi rühma liige oma esitajait, kes linnawalitsuse liige, selle kohta seletust nõudis, siis oli upsak wastus: Ma ei ole seda kohustud tegema.

See näitab, et mees oma seljatagusega ei rehenda ja walijaid ja nende huwisid miskiks ei pea. See oletus saab weel kindlama kuju, kui arwesse wõtame asjaolu, et maa ja mets on linnawolikogu loaga saadud ja ostetud, aga mets ilma linnawolikogu loata on maha müüdnud. Asi on seda huwitawam, et metsamüümise eesotsas mees seisab, kes sotsiaaldemokraatide poolehoidjate ja toetajate leeri kuulub, nimelt üürnikude rühma. Kui nüüd arwesse wõtame, et Walga linna suurem arw korteritest halwas seisukorras ja majaperemehed ehitamisega kitsikuses on, siis oleks wahest palju loomulikun olnud, et linn surnuaia metsa, mis linna külje all, tarwilikku ehitusmaterjaali kättesaadawaks oleks teinud. Kui aga üürnikkudest linnawalitsuse liige selle wastu tegutseb ja seal juures oma kohuseks ei arwa isegi oma rühmale seletust anda, siis on see hoop näkku sotsiaaldemokraatliste põhimõtetele ja wõiks palju enam monarhistlike wõtete hulka kuuluda.

Et asja kohta rohkem selgust saada, laseme arwudel kõnelda.

Nagu teada, on eelpool tähendatud surnuaia mets 192 kantsülla peale hinnatud, mis 576 jookswat sülda arssinapuid annab. Jookswa süldade arwuga jagades arwu, mille eest mets juudile maha müüdnud, saame arwu, mis näitab kui odawalt üks süld juudil maksma läheb ja see on 572 marka. Mets on männamets ja seega hind üliodaw.

Arwame sülla hinnale,	572 marka
juure sülla puude lõikamise	140 „ ja
weo linna puuaeda	260 m. juure,

maksaks süld männipuid linna puuaias	927 marka.
---	------------

Praegu on linna puud 1800 marga peale hinnatud ja need ei ole mitte männipuud. Arwame nüüd praegusest hinnast 1800 mk. kroonu käest saadud puuhinna maha, siis oleks linn metsa ise ära kasutades iga sülla pealt 828 marka kasu saanud ehk 83,30%, mis nüüd linnakassast mööda wõõra kassasse läheb. Et mets maharaiumisel harilikult rohkem välja annab, kui hinnatud, siis ei tule eelpool nimetud 65 kantsülda ladwapuid arwesse wõtta, kuna ka juudil tehtud lepingus ära ei ole tähendatud, mis suguse jämeduseni ta puud wõib raiuda ja seega metsa wõsudenä wõib lagestada. Kogusummana oleks puhaskasu (828×576) 476.928 marka. Kui aga nüüd arwesse wõtame, et mets palgi mets on ja ainult ladwad puudeks lõigatakse, siis tõuseb see puhtakasu summa hoogsalt ja seda enam, et tänuw metsapraakerid. sügawa lume tõttu puid kõrgemalt mõõtsid kui harilikult, mille tõttu hindamisel puud peenemad on wõetud, kui nad tõepoolest on.

Kui arwesse wõtame, et igas jookswas süllas 80 kantjalga puud on ja linnawalitsusel puusüld 1800 marga peale arwatud, siis tuleks iga kantjalg puud 22 marka 50 penni maksma. Kantjala puu wedu maksab 2 mk. 50 penni ja lõikamine 1 mk. 75 penni, kokku 4 marka 75 penni. See on arwatud „kõwa“ kantjala järele, mille arw kubiksüllas 240 on. Lõhutult annab kantsüld 343 kantjalga ehk teise sõnaga, iga metsawalitsuse poolt arwatud kantsülla pealt saadakse 143 kantjalga lõhutuid puud rohkem ehk 1,78 ehk $1\frac{3}{4}$ kantsülda, ja terve metsa pealt, mis 192 „kõwa“ kantsülla peale hinnatud, annaks see $1\frac{3}{4} \times 192 = 336$ jookswat sülda, mis linn omale saaks, kuna juut ainult 65 kantsülda ehk 195 jookswat sülda annab, seega puhas kahju 141 jookswat sülda, à 1800 marka = 253.800 marka, mis eelpool tähendatud juudi ärimete kasule juure arwates kolm neljandikku miljoni välja teeb ja mis linnal linna-istade tõttu kaduma läheb.

Kas ei oleks wahest otstarbekohasem olnud linnal pool miljoni marka wõita ja weerand miljoni selleks ohwerdada, et waesematele elanikkudele puud alandatud hinnaga müüa. Nähtawasti ei ole „linnaisa“ metsa müües walijate üürnikkude puuhäda arwesse wõtnud ehk ei ole niisugune nõudmine tema meelest küllalt sotsialdemokraatline?

Et siin kroonu poolt saadud metsaga tegemist on ja nüüd mets ilma linnawolikogu otsuseta müüdüd koduselt kokku kutsutud ärimeste enampakkumisel, siis wõiks arwata, et riigikontroll seda uurimata ei jäta.

(„Lõuna Eesti“ nr. 34.)

SÕJAWÄE TRÜKIKODA.

Hiljuti ärapeetud Tallinna trükitoölaliste üldisel koosolekul said kommunistid haledasti lüüa: kõik nende ettepanekud ja walimiseks ettepanud kandidaadid kukutati armutalt läbi. Meie intelligentsem osa palgatöölised on selle sammuga oma riiklisest mõtlemiswiisist hiilgawa tunnistuse annud ja soowida jääb, et see kaine waatepunkt ka mujalgi peatselt läbi lööks.

Nähtawasti tuleb trükitoölistel aga weelgi kord oma seisukohta awaldada. Ja loodame kindlasti, et see järjekindlusega sünnib!

Nimelt ei taha kommunistid saadud kaotusega weel mitte lõpulikult leppida ja on neil kawatus lähemal ajal sammusid astuda uue koosoleku kokkukutsumiseks. Waheajal pannakse omale wõidu kindlustamiseks muidugi kõik abinõud käima.

Nii wõis üks kohalistest päewalehtedest tuua õige üllatawa teate. Kommunistid rajada nimelt oma lootused sõjawäe trükikoja trükitoölaliste peale, kus nende suur poolehoid olla. Koosolekut planitsetawat sellepärast ära pidada niisugusel ajal, kus sõjawäe trükikoja trükitoölised ametist wabad, teistes suuremates trükikodades, mis ajalehtede trükkimisega seotud, seda aga mitte ei ole.

Meil ei ole mingit põhjust toodud sõnumi juures kahtlemiseks, waid tuleb oletada, et äramärgitud fakt tõelolude wastab.

See asjaolu paneb meid tõsiselt mõtlema ja küsima. Sõjawäe trükikoda on riikline asutus, on pealegi meie kõige tähtsama ja suurema ministeeriumi (sõja) oma ning selle asutamise üheks peamotiiviks oli iga tahes wist riikliste, sõja, saladuste hoidmise printsiip, mis küllalt ei arwatud kaitsitud olema eraettewõtetes tellimiste täitmise juures. Kuidas sellest kokkukõlast kästakse nüüd siis arusaada? Trükikoda olla täieline kommunistide kants, mille peale ainuüksi koguni oma kawatsuste läbiwiimist juletakse rajada, — kas see peabki siis saladuste hoidmise kindlustuse pandiks olema?!

Täieline mõistatus! Mõistatuseks jääb ka asjaolu, kuidas sarnane ebaloomuline nähtus on wõimul silmapaaride wahel jääda asutustele, kes sellest eriti oleks pida-

nud huwitud olema, kelle otsekohene kohustus see oleks olnud. Kindralstaabi walitusel wist ikka funktsioneerib ja opereerib suuremate rahasummadega mingisugune osakond ja meie arwates ei oleks pidanud käesolew wäärnähtus mitte tähelpanemataks jääma. Wõib ehk peame oletama, et selle asutuse „tööjõud“ ära kulub teiste palju „tähtsamate ülesannete“ teostamiseks, näituseks kas wõi järewalweks „Walwe“ kaastöölise suhtes. No nähtusest, kellest ja kuidas meil „riigiwaenlasi“ nähtakse ja leitakse ning kuidas riigi julgeoleku kindlustamiseks assigneeritud summad äratarwitud saawad, oleme sunnitud wist edaspidi pikemalt juttu tegema. Siinkohal tahaksime aga mõnelele arusaamisele tulemiseks öelda, et üksikud wõimukandjad oma arwustajates ja tegude päewawalgele toojates ei tohi mitte riigiwaenlasi näha ja selle firma all mingisugust „isiklist spioonashi“ etendama hakata ja et igauks, kes Pitka ja Pojad uksest sisse astub, weel mitte „Walwe“ kaastöölise ei pruugi olla, sest meil wõib olla sama palju ühist „Walwega“, kui mõnel herral Eesti iseseiswusega! Seda palume asjata uulitsakiwide tallajatele riigileiwa sööjatele selgeks teha.

Mis puutub aga sõjawäe trükikojasse, siis tahaksime ööta selles suhtes riikliste huwide wiitwimata kindlustust. Kommuna meestel olgu püsipaik ainult oma leiwaistade juures.

Wana sõdur.

K. t.

Need kaks kirjatähte ei ütle küll paljudele lugejatele midagi iseäralikku, kuid hulgate kodanikkudele on need „hundi passiks“. Paljud riigiametnikud kannawad juba kolm aastad oma ameti nimetuse järel neid kahte tähte k. t., mis tähendab kohustetäitja. Wanasõna ütleb: „Ega nimi meest ei riku“ ja mõnigi „Walwe“ lugeja ehk arwab, et selläl mingit tähtsust ei ole, kas nimetada riigiteenijat ametnikuks, wõi ametniku kohuste täitjaks, sest palka maksetakse ju „k. t-le“ niisama palju kui ametnikule ilma „k. t-ta“. Kahjuks on aga meil kahel kirja tähel riigiteenija kohta suur tähtsus. Riigiteenija on nende kahe tähe tõttu täiesti „linnu prii“. Iga silmapilk wõib ülemus „k. t“-ga tembeldatud ametnikku teenistusest minema kihutada, ning Wene riigiteenistuse seadused, mis meil praegu makswad, ei anna temale mingit kaitset. Wene seadustes on ametniku teenistuses „julgeolek“

enam-wähem kindlustud. Meil aga saadakse kõigest nendest SS, mis ametniku kasusid kaitsewad, sellega üle, et meil ametnikka ei ole, waid meil on k. t.

1920. aastal näituseks saadi meil sellega hakkama, et Riigikontroll oma osakondade likwideerimise puhul mitmed ametnikud lahti laskis, ilma et selle juures Wene seaduste järel oleks toimetatud. Ametnikkudele seletati, et nemad Wene seaduste alla ei käi, sest nemad ei ole ametnikud, waid ainult k. t. Mis tagamõte niisugusel k. t. poliitikal on, ei oska tõesti aru saada. Kui kõikides wabariigi ministereumides ja ametiasutustes niisugune kord maksew oleks, wõiks oletada, et E. W. üleüldse ametnikku ei tunnista, kuid k. t. tarwitatagu ainult osaliselt. Siin ehk tuuakse ette, et ei wõi ju igat isikut, kes riigiteenistusse astub, kohe ametnikuks kinnitada, waid selleks on tarwis mõni aeg proowi peal olla, et ülemusel wõimalik oleks otsusele jõuda, kas see isik teatawa ametikohuste täitmisele kõlbulik on wõi mitte. Niisugune põhjus oleks igale arusaadaw ja töö huwides täiesti soowitaw, kuid sarnane proowiaeg peaks ikkagi piiratud olema. Meil on aga nii, et üks asutus õige lühikese aja järel ametniku teenistusse kinnitab, kuna teises asutuses ametnik aastate wiisi kohuste täitjaks jääb. Ühes kõrgemas riigiasutuses on suurem jagu (kui mitte kõik) ametnikka tänase päewani k. t., selle peale waatamata, et nendest mitmed juba üle kolme aasta sellessamas asutuses on töötanud, ning kõige alamast ametiastmest alates, mitme astme wõrra kõrgendust on saanud, mis ometi tunnistuseks peaks olema, et niisugused isikud teenistuses kõlbulikud on.

Kas niisuguse teguwiisiga tahetakse meil ausaid ja kohusetruid ametnikka kaswatada? Ei, ja tuhat korda ei! Riigiteenistusest eemale peletada wõib sellega.

Ei wõi ju oletada, et selle taga mingisugune „onupoja poliitika“ peituks, sest kolme aasta jooksul on ju loodetawasti kõik onupojad ja täditütred ja muud head tuttawad „leiwa otsa“ aidatud. Ei wõi ka oletada, et ülemus sellega omal käed wabaks tahab hoida, et tarwilisel korral mõnest „paurast“ kergem oleks lahti saada. Kõige tõenäolisem näitab olewat, et siin hariliku lohakusega tegemist on. Kuuldawasti olla riigiteenijate kohta mingisugune seadus wälja töötatud, ning kühugile sisse antud, kust see kühugile komisjoni olla rännanud, ning seal oma wäsimust puhkab.

POLITSEIPEAWALITSUS TALITAB KODUSELT.

Asjal, millest siin juttu teeme, ei ole suurt tähtsust. Kas kusagil maakonnas üks või teine mees politsei jaoskonna ülemaks saab, see ei huwita küll paljuid. Kuid asi wiskab heledat walgust selle s ü s t e e m i peale, mis politseipeawalitsuses maksma on pandud.

Asi on iseenesest õige lihtne. Pärnu maakonnapolitsei awanes uus jaoskonna ülema koht. Seaduse järel paneb maakonnawalitsus kandidaadi ette ja politseipeawalitsus kinnitab. Seda rada hakkas asi arenema. Maakonnawalitsus jättis esiotse sündsate kandidaatide puudusel jaoskonna-ülema kohustetäitjaks ajutiselt K. Rebase, keda maakonna politseiülem soojalt soovitas. Kui see aeg mööda oli läinud, wõeti walimine ette. Jaoskonna-ülemaks waliti Walga maakonna politsei-ülema abiline H. Wäljaots, kes ka politsei peawalitsusele kinnituseks ette pandi. Sealt saadeti maakonnawalitsusele järgmine kiri (kirjawiis muutmata):

Politsei Peawalitsus Pärnu Maakonnainspektori osakond litsusele 26. aprillil.

„Politsei Peawalitsus kawatseb Pärnu maakonna politseiülema ettepanekul määrata sama maakonna politsei III jaoskonna ülemaks Karl Rebane, kes Pärnus piiripolitsei punkti ülemaks (jaoskonna ülema abi õigustega) ning praegu ajutiselt juba eelpool nimetatud jaoskonna ülema kohuseid täidab, ja palub Maakonnawalitsust Rebane määramiseks III jaoskonna ülema koha peale oma arwamist awaldada.

Ehk küll Maakonnawalitsus juba arwamist awaldanud on, et nimetud koha peale Hans Wäljaots Walgast kohane oleks, kuid tema määramisega selle koha peale jäeks Pärnu politsei linna jaoskonna ülema abi kauaaegne politseiametnik Tamberg ilma kohata ja satuks, kui perekonnainimene, raskesse seisukorda (Rebane nimetuse puhul jaoskonna ülemaks wabaneks Tambergi jaoks esimese praegune koht) kuna aga Wäljaots kui perekonnata inimesel, igatahes palju kergem on esialgselt kohata jäeda ning edaspidi uut teenistust leida.

Politsei Peawalitsuse ülem“.

Politseipeawalitsuse ülem saab omawalitsuse õigusest kandidaatisid ette panna, omamoodi aru. Maakonnawalitsus paneb kandidaadi ette, politseipeawalitsus jätab ta kinnitamata, ja mitte sellepärast, et ette pandud ametnik oma kohale ei sünni, waid et see „perekonnata inime“ on. Kui ette pandud kandidaat kinnitamata jäetakse, siis

oleks loomulik, et palutakse uut kandidaati ette panna. Politsei-peawalitsus teatab aga, et tema Pärnu politseiülema ettepanekul jaoskonna ülemat is tahab määrata. Mis jaoks siis sarnasel korral weel maakonnawalitsust tülitada? Kui politseiülem kandidaati ette paneb, politseipeawalitsus ta kinnitab, missuguse juridilise mõiste alla käib siis „arwamise awaldamine“, mida maakonnawalitsus peab toimetama? Kas peab politseipeawalitsus seda „arwamist“ tähele panema, või wõib seda lihtsalt kõrwale wisata? Pealinna ametnikud näitawad omawalitsuse asutuste wastu küll väga wähe lugupidamist üles, kui nad tahawad neid teha mingisugusteks nõuandwateks asutusteks, kelle sõna wõib tähele panna, aga wõib ka ilma põhjuse ja põhjendamata tähelpanemata jätta. Käesolewal juhtumisel on iseloomulik, et Pärnu maakonnawalitsus kõne all olewa K. Rebase kohta kaks korda juba oma „arwamist“ on awaldanud: esimene kord, kui ta hra Rebase ainult ajutiselt asetäitjaks jättis, teine kord, kui ta tema walimata jättis. Politsei peawalitsus tahab kolmandat korda kuulda arwamist, ja nähtawasti ainult selleks, et seda tähelpanemata jätta.

Õige algupäralise on motiivid, millega politsei peawalitsus politsei ametnikkude nimetamist põhjendab: üks on „perekonna inime“, teine „perekonnata inime“, ei sõnagi meeste isiklikust või ametitublidusest, ei sõnagi sellest, kuidas kandidaadid oma kohale wastawad. On tõesti kahju, kui perekonnagainimesed leiwast ilma jääwad, kuid see üksi ei peaks sarnase tähtsa ameti juures kui politsei jaoskonna ülema oma, mõõduandew olema. Muidu wõidakse tulla arwamisele, et wiimaks ka politsei peawalitsuse ülema nimetamisele see kõige tähtsamaks küsimuseks on, kui suur kellegil kandidaadil on perekond toita.

Kuid isegi selle argumendi tarwitamise juures ei ole politsei peawalitsus järjekindel. Kui lugu nii on, et Pärnu maakonnas üks jaoskonna ülema koht juure tehakse, linnas aga üks abilise koht selle tagajärjel ära kaob ja kui kohata jääw ametnik kauaaegne teenija pealegi, „perekonnaga“ on, siis oleks loomulik, et peawalitsuse ülem maakonnawalitsusest „arwamist“ päriks, kas hra Tamberg uue koha peale sünnis kandidaat ei ole. Politsei peawalitsus leiab aga, et „kauaaegse politsei ametniku“ jaoks „piiri politsei punkti ülema“ koht hea küll oleks. Ja et sedagi kohta perekonna inimese jaoks wabaks saada, peab piiripolitsei punkti ülem tingimata ametikõrgendust

saama. Mis pärast siis just kauaaegne politseiametnik Tamberg see peab olema, kes kohast ilma jääb, mitte aga mõni teine, kes politseis palju vähem aega teeninud, selles on raske aru saada.

Et asjast õiget ülewaadet saada, peame nimetama, et kõne all olew K. Rebane Pärnu politsei ülema lähedalt sugulane olewat. Kas see asjaolu ei olegi Rebase nimetamise põhjuseks?

(Kaja nr. 106).

OMETI KÕRDI

Tallinna politsei 6. jaoskonna ülem E. Prunn on Siseministri käsul 12. maist s. a. arwates ametist lahti lastud.

See herra oma isewärki tegewuse ja ülewalmidamisega aratas juba ammu tähelepanemist ja tekitas laialdast nurinat ning meelepaha. Oleksime heameelega näinud, et käesolew samm juba warem aset oleks leidnud ja kõrgemate politseiwõimude korraldusel. Mingisuguse salapärase wõimu mõjul püsis aga mees wõrdlemisi kaua pukil seni kui Siseminister ise sunnitud oli tema „wiljarikast tegewust“ nii mitmel alal likwideerima.

Kui terasemalt ringi waadataks, kas ei leitaks siis weelgi kõlbmata materjaali kogu suurendamiseks? Politsei isiklik koosseis wõidakse selle läbi kahtlemata suuresti. Puhastustöö peaks nii politseis, kui ka teistes asutustes kawakindlalt saama läbiwiidud — see tõstaks riigiasutuste autoriteeti mitmekordselt igasuguste kiidukõnedega wõrreldes. Seks jõudu ja püsiwust!

X

KAS „SUURE“ MEHEGA WÕIB ÄPÄRDUS JUHTUDA.

„Ülemus“, kes Tallinnas tuntud on oma wäikese kaswu ja „laja“ oleku poolest, sattunud hiljuti „kiwi otsa“. Tahtes erariides kusagile seltsi ruumidesse pääseda siis, kui need hilise aja tõttu sulatud ja saades korrapidajalt wastuse, et nii hilisel tunnil sisse ei lasta, ei ole mehike paigal püsinud, waid katsunud kättega teed teha. Korrapidaja kohutamiseks nimetanud weel „ülemus“ oma „kõrge“ nime. Seal juhtunud aga äpardus, mida „ülemus“ wististi ei oodanud. Korrapidaja wastanud wäikse mehe kätetegewusele sellega, et ta teda sõna kõige otsekohesemas mõtes läbi peksnud. Tagajärele kaebawat ta weel „ülemuse“ omawoli tarwitamise pärast kohtusse.

T. T. nr. 84.

Sõjaringkonnakohtust.

Pooleriljoniline riigiwara kõrwaletöötamine.

Suwel 1920. a. ostis firma „Arbori“ esitaja Iwanow sõjaw. war. wal. ehit. ja kort. osakonna 3. töotalgu ülema s. am. aset. Hiiop'i käest suurema hulga palke ja puid, mis talgu poolt olid walmistatud ja metsas seisid. Palgid olid puude wastuwõtmise komisjoni poolt kogemata arwetele wõtmata jäänud, missugust asjaolu talgu ülem Hiiop ärakasutas ja riigi palgid ja põletispuud kogusummas 601.500 marga wäärtuses ära müüs. Puude kõrwaletöötamisest wõtsid osa ehit. ja kort. osak. Narwa jaosk. kümnik s. am. aset. Sunne, kes Hiiopi ülesandel 75 jookswat sülda puid 150.000 marga wäärtuses eraisikutele äramüüs. Samal ajal andis ehit. ja kort. osak. Narwa jaoskonna ülem sõjaw. am. Alfred Kehwa o.-ü. „Arborile“ 200 lauda laenuks ja müüs nad pärast ära, sellega riigile 30.000 marka kahju sünnitades. Riigiwara kõrwaletöötamine tuli aga awalikuks ja kõik osalised wõeti wastutusele, nende hulgas ka osaühis. „Arbori“ wolinik Iwanow, kes teadma pidi, et palgid ja laudad kõrwaletöötatud olid. Nüüd on selles asjas eeluurimine lõpetatud ja järgmised isikud antakse sõjaringkonnakohtu alla: 1) Sõjaw. am. aset. August Peetri p. Hiiop, pärit Wiljandi maak. Patküla wallast; 2) sõjaw. am. aset. Eduard Karli p. Sunne, pärit Tartu maak. Alatskiwi wallast; 3) Sõjaw. ametnik Alfred Hansu p. Kehwa, pärit Tallinna linnast ja 4) osaühis. „Arbori“ wolinik Sergei Sergei p. Iwanow, pärit Narwast.

Registreerimisbüroo ülem altkäemaksu wõtja.

Sõjaringkonnakohtu alla antakse endine Tallinna linna ja Harjumaakonna rahwawäelaste registreerimisbüroo ülem s. am. Leopold Jüri p. Arak, pärit Kuiwajõe wallast, keda süüdistatakse, et ta r/w. Jüri Silberbergile 2000-marg. altkäemaksu eest tunnistuse wälja andis, nagu oleks Silberberg sõjawäeteenistusest wabastatud.

Kaja nr. 107

KIRJAD TÖÖMÄKSELE.

I.

Palun „Walwes“ nr. 19, 28. aprillist s. a. ilmunud kirjatüki kohta „Suured kuritarwitudes Tartu linna elektri jaamas ja linnavalitsuses“ järgmistele ridadele ruumi lubada

Kõik nimetud kirjatükis ettetoodud asjaolud on minul ja rewisjoni komisjonil teada. Olen neid asju uurinud ja rewisjoni komisjonile ette kannud. Wiimane on iga küsimuse kohta otsuse teinud ja isegi linnawolikogule ette kannud, mis mõnigi kord minu ettepanekutega ühesugune ei olnud, mis loomulik on, sest 6—7 ja rohkem inimesi wõiwad ikka teisele arwamisele tulla, kui üks.

Mis puutub sellesse, et nagu oleks ma midagi warjata tahtnud, siis on see täitsa wale, seda wäidet liikkawad ümber minu poolt kogutud materjal ja juurdlused.

Minul ei ole põhjust pahandada, et „Walwe“ temal olewad andmed nimetud asjade kohta kohtu wõimudele edasi on annud.

Asja sisu kohta sõna wõtma ajakirjas, ei ole mina wõitnud.

Tartus, 4. mail 1922. a.

Linnakontrollöör: J. Kala.

Selle seletusega kinnitab herra Kala, et „Walwes“ ettetoodud andmed täiesti lõele wastawad. Nüüd paneb aga üks asi imestama, miks hra Kala, kui linnakontrollöör ise kõiki materjaali kohtuwõimudele edasi ei annud, kui ta nägi, et linnawolikogu teisel arwamisel oli, kui tema.

Toimetus.

II.

Kuuldawasti oli hiljuti Wenemaalt tulnud keegi Jakob Willop Petseri maakonna piiriwalwe punkti ametnikuks määratud. Tähendud herra oli Moskwas tuntud kui „igasuguse“ äriajaja, peagi ei ole tal aimu ei riigi- ei sõjawäeteenistusest, sest ta on ameti poolest prowiisor.

Kas niisuguse wastutawa koha peale demobiliseeritud sõjawäelast ei leitud?

Pr. Tellmann kaswatajana.

Wiimasel ajal ei ole pr. Tellmann enesest palju kõne ainet pakkunud, kuid nähtawasti on see tal igawaks läinud, mis tõendab Pwl. nr. 112 ilmuunud artikkel „koolipidu kõrtsis“, mis weel kord kinnitab, missuguste kättesse on meie noorsoo kaswatamine usaldatud.

Koolipidu kõrtsis.

Pühapäewal 14. mail korraldas linn 1. tütarlaste gümnaasiumi lastewanemate nõukogu suure peo sama kooli heaks Kadriorus „Akwaariumi“ (peab

olema „spiritooriumi“) aias ja ruumides. Pidu algas kell 1 päewal ja lõppes öösel tantsuga. Juba kella 6 ajal nägin jooanud inimest, kes tuigerdades pidult koju puhkama tõttas. Öhtul pidi muidugi jooanud inimeste arw tõusma, sest et jooawastawaid jookke peol rohkesti saada oli. Peo tõmbenumbriks olid „inimesesoo kõige suuremad söödikud“. Arwasin, et need alkohoolilised joogid on, kuid kambrisse astudes nägin poolnälginud lutikat. Teine „söödik“, keda suurendusklaasiga näidati, oli suur täi. Kuid täi oli heaks arwanud putkepista. Naisterahwad, kes täi kadumiseest kuulsid, raputasid kambrist wälja tulles hoolega oma kleitide sabu, kartes, et hirmunud näiteobjekt wahest nende kleidiwoltides omale pelgu paika otsib. Paljud wanemad ei olnud õnneks oma tütreid sinna minna lubanud, kuid ikkagi oli hulgake lapsi oma koolipeole ilmunud.

Koolipidu, kus jooawastawaid jookke awalikult müüakse ja mida sissetulekute suurendamiseks kõrtsi ruumides korraldatakse, on rusika hoop näkku meie karskustöele. Mis aitawad meie paremate koolimeeste kõned alkoholi häwitawast mõjust meie rahwa elu peale, kui teised koolitegelased (1. tütarl. güm. juhataja on proua Tellmann) lubawad jooabnuksjootwaid pidusid oma õpilaste juuresolekul toime panna.

Pwl. 112.

1. diwiisi asjaajaja enese maha lasknud.

Eile laskis enese 1. diwiisi asjaajaja Awik Rakweres maha. Põhjuseks hiljutisel rewideerimisel awalikuks tulnud kuritarwitused kroonu warandusega ümberkäimises. Muuseas on Awik ära raiskanud 20 karilooma hinna.

W. M. nr. 112.

AWALIK KÜSIMUS

Kas Ehitus peawalitsuse ülem hra Habermann on sama isik, kes omal ajal õppis Riia politehnikumis, pärast Dresdenis ja nagu kuulda, kõrgemat õpeasutust üldse lõpetanud pole?

Kui see nii on, siis kuidas wõib niisugune herra Ehitus peawalitsuse ülemaks olla?

Wastutaw toimetaja M. WAARMANN. — Wäljaandja „EESTI WALWE LHT“.

A.-S. „Ühiselu“ trükk, Tallinnas.